

šů z pozůstalosti sestavil a vydal J. Vrchlický (asi nejznámější v této sbírce je báseň Jen dál). Nerudovy povídky (*Arabesky*, 1864; *Povídky malostranské*, 1878) se týkají především vzájemných lidských vztahů. Lidé si v nich někdy i přes svou zdánlivou počestnost a spořádanost dokáží nelidsky ubližovat a o své malosti a omezenosti ani neuvažují (např. *Přivedla žebráka na mizinu*, *Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku*), a jindy zase mají především smysl pro přirozený lidský cit, přátelství, láskyplný vztah (např. *Pan Ryšánek a pan Schlegl* nebo *Hastman*). Poslední roky svého života (od r. 1883) bydlel J. Neruda osamělý a stále více nemocen ve Vladislavově ulici.

Zemřel 22. srpna 1891 na zánět pobříšnice. Jeho pohřeb na Vyšehradském hřbitově se stal národní manifestací.

VÍTĚZSLAV NOVÁK

Český hudební skladatel a pedagog, jeden z představitelů české moderní hudby. Ve svých skladbách mj. přejímal prvky moderních směrů a mj. je osobitě spojoval s prvky lidové písně.

Narodil se 5. prosince 1870 v Kamenici nad Lipou jako syn lékaře. Po maturitě na gymnáziu (1889) začal studovat na pražské konzervatoři, kde se mu však zpočátku příliš nedařilo. Ztracenou důvěru ve vlastní talent tehdy Vítězslavu Novákovi vrátil teprve příchod profesora Antonína Dvořáka v roce 1891.

Brzy nato zaujal Vítězslav Novák poprvé veřejnost svým *Klavírním triem g moll* (1893), jakož i několika dalšími drobnými skladbami. V 90. letech nacházel inspirační zdroje na Valašsku, Slovácku, Lašsku a v přilehlých oblastech Slovenska, jakožto výrazných oblastech folklorních. Z té doby pocházejí např. *Cigánské melodie* (1897), *Písničky*, ouvertura *Maryša*, pokusy o moderní chórickou baladu *Ranoša*, *Zakletá dcera* (1898), *Vražedný milý*, *Nešťasná vojna* (1900), *Smyčcový kvartet G dur* (1899), první *Slovenské spevy* (1900, další pak 1923, 1926, 1930), *V Tatrách* (1902), *Slovácká suita* (1903).

Jiným tehdejším Novákovým inspiračním zdrojem byly prvky secese, symbolismu a posléze impresionismu (např. cyklus čtyřpěvů *Údolí Nového království*, symfonická báseň *O věčné touze*, kantáta *Bouře*, klavírní *Sonata eroica*, klavírní cyklus *Pan*). Komorně intimní skladbou té doby je slavný *Smyčcový kvartet D dur* a z této doby je i radostná *Serenáda D dur*.

Do 1. světové války byl Vítězslav Novák považován za vůdčí osobnost české hudební moderny. Roku 1909 byl jmenován profesorem na mistrovské škole pražské konzervatoře, v letech 1910-1921 tiskla všechna jeho významná díla vídeňská Universal-Edition. V tomto období však zažil i první neúspěchy. Části kritiky byly odmítnuty Novákovy první opery *Zvíkovský rarášek* (1915, podle hry Ladislava Stroupežnického) a *Karlštejn* (1916, na motivy Vrchlického).

Po převratu v roce 1918 projevil Vítězslav Novák své nadšení komponováním sborů a písní (např. mužské sbory *Síla a vzdor*), sbírkou dětských skladbiček *Jaro* a cykly klavírních skladeb *Mládí* a *Šest sonatin*. Pokračoval i ve své tvorbě operní. Avšak ani uvedení opery *Lucerna* (1923, podle hry Aloise Jiráka), ani uvedení opery *Dědův odkaz* (1926, podle lyrické alegorie Adolfa Heyduka) mu nepřinesly uspokojení. Své někdejší výsadní postavení totiž Vítězslav Novák ztratil již brzy po válce. Stále více cítil konkurenci v díle mnohem staršího a teprve nyní se prosazujícího Leoše Janáčka (1854-1928), jakož i v díle některých příslušníků mladé generace, orientovaných na evropskou avantgardu.

Koncem 20. let složil na motivy povídek Svatopluka Čecha (1928) dvě partitury baletních pantomim *Signorina Gioventu a Nikotina*, instrumentálně vokální *Podzimní symfonii* (1931-1934) a *Jihočeskou suitu* (1937).

Za okupace v roce 1941 vznikly Novákovy skladby *De profundis*, *Sonáta pro cello a klavír*, cyklus šesti mužských sborů *Domov*, *Svatováclavský triptych* pro varhany a v roce 1943 jeho skladba poslední - *Májová symfonie*.

Jako pedagog vchoval V. Novák mnohé další skladatele (např. Jaroslav Křička, Boleslav Vomáčka, Ladislav Vycpálek, Jaroslav a Otakar Jeremiášové, Alois a Karel Hábové, Eugen Suchoň, Ján Cikker aj.). Zemřel ve Skutči 19. července 1949.

TERÉZA NOVÁKOVÁ

Česká prozaička a publicistka, pracovnice v ženském hnutí.

Rozená Lanhausová, narodila se 31. července 1853 v Praze v rodině úředníka České spořitelny. Základy vzdělání získala na soukromé dívčí škole. Z vlastní iniciativy se seznamovala s českou i evropskou literaturou (např. S. Čech, F. Schiller, G. G. Byron, J. Swift a CH. Dickens). Její české povědomí upevňoval společenský život 60. let, sokolské hnutí a od r. 1870 činnost v Náprstkově *Americkém klubu dam*, kam ji uvedla Karolina Světlá. R. 1876 se provdala za gymnaziálního profesora, klasického filozofa a bohemistu Josefa Nováka (1847-1907), jenž se věnoval i literární historii. Z jejich sedmi dětí se pokročilejšího věku dožil jen syn Arne, známý literární historik. Po sňatku žili v Litomyšli, kde čerpana především námět a materiál ke svému románu *Jan Jílek*, odehrávajícímu se v době tzv. temna. (Mimochodem, s A. Jiráskem se v Litomyšli také seznámila.)

V roce 1885 se rodina vrátila do Prahy a T. Nováková se začala angažovat v různých ženských spolcích (např. se stala členkou výboru spolku *Minerva*, redaktorkou časopisu *Ženský svět* aj.)

Z rozsáhlého prozaického díla T. Novákové je důležitých zejména pět románů (*Jan Jílek*, 1898, *Jiří Šmatlán*, 1900, *Na Librově gruntě*, 1901, *Děti čistého živého*, 1907 a *Drašar*, 1910). Jejich hrdiny jsou cílevědomí muži, hledající celý život pravdu. Všechny tyto příběhy se víceméně opírají o skutečné příběhy.

Teréza Nováková ke konci svého nedlouhého života těžce onemocněla srdeční chorobou, na kterou posléze v Praze 13. listopadu 1912 zemřela.

V TOMTO DOMĚ
SE NARODILA
31. ČERVENCE
1853 ČESKA
SPISOVATELKA
A FEMINISTKA

TEREZA NOVÁKOVÁ

28. ZÁŘÍ 1935

FRANTIŠEK ONDŘÍČEK

Český houslista světového významu, hudební pedagog.

Narodil se 29. dubna 1857 v Praze. Po studiích na pražské (1873-1876) a potom na pařížské konzervatoři (1877-1879) se stal koncertním umělcem. Po počátečních úspěších v Paříži a později i v jiných francouzských městech začal podnikat koncertní cesty po Evropě. Jedním z nejproslulejších houslistů se stal na přelomu 19. a 20. století, a to nejen v západní Evropě, nýbrž i v Rusku, po celé Severní Americe a v jiných zemích.

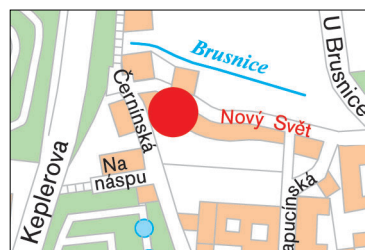
Na koncertních turné strávil téměř třicet let. Na jeho repertoáru byly nejslavnější houslové koncerty světových skladatelů. Byl mj. prvním interpretem houslového koncertu a moll Antonína Dvořáka. Dvořák původně tento svůj koncert psal pro německého houslového virtuosa Josefa Joachima (1831 až 1907), který však se skladbou, jak vznikala, nebyl stále spokojen, a tak nakonec bylo zásluhou Ondříčkovou, že se tato skladba postupně stala známou i v širším světě a že se stala součástí repertoáru známých houslových virtuosů.

František Ondříček proslul i jako interpret Bachových skladeb pro sólové housle, jakož i Beethovenových sonát, kteréžto skladby byly stálou součástí jeho repertoáru.

Byl i hudebním skladatelem. Některé jeho skladby pro housle jsou dodnes oblíbeny (např. známé jsou jeho variace na českou národní píseň *Holka modrooká*).

V roce 1909 přijal místo profesora na mistrovské škole *Nové vídeňské konzervatoře*. Od r. 1919 až do své smrti byl profesorem konzervatoře pražské.

František Ondříček zemřel 12. dubna 1922 v Miláně.

JAN OPLETAL

Český student, posluchač lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

Narodil se 31. prosince 1915 ve Lhotě u Nákla poblíž Olomouce v rodině lesního dělníka. R. 1934 maturoval na gymnáziu v Litovli. Poté absolvoval vojenskou prezenční službu. R. 1936 začal studovat na Karlově univerzitě medicínu. Ubytován byl v *Hlávkově koleji*, byl členem její studentské samosprávy.

28. října 1939 byl při demonstraci proti německé okupaci českých zemí střelen na rohu Žitné a Mezibranské ulice německým policistou do břicha. Na toto zranění po několika dnech na klinice u prof. Jiráska zemřel.

Jeho pohřeb 15. listopadu 1939 se stal protiněmeckou demonstrací, jež posloužila okupantům jako bezprostřední záminka k zatýkání českých vysokoškolských studentů v kolejích, k jejich pronásledování a odvážení do koncentračních táborů, k zastřelení jejich představitelů, jakož i k uzavření českých vysokých škol (17. listopadu 1939). Na památku těchto událostí byl 17. listopad vyhlášen *Mezinárodním dnem studentstva*.

Útok pozdější socialistické československé státní policejní moci na studentské demonstrace uspořádané k 50. výročí německých okupantských represálií vůči českým vysokoškolákům (17. listopadu 1989) se stal signálem k hromadným projevům nespokojenosti československé veřejnosti s dosavadním systémem řízení státu a ke skoncování se čtyřicetiletou praxí tzv. reálného socialismu v tehdejší Československu.

Jan Opletal zemřel v Praze 11. listopadu 1939.

JAN OPLETAL

Český student, posluchač lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

Narodil se 31. prosince 1915 ve Lhotě u Nákla poblíž Olomouce v rodině lesního dělníka. R. 1934 maturoval na gymnáziu v Litovli. Poté absolvoval vojenskou prezenční službu. R. 1936 začal studovat na Karlově univerzitě medicínu. Ubytován byl v *Hlávkově koleji*, byl členem její studentské samosprávy.

28. října 1939 byl při demonstraci proti německé okupaci českých zemí střelen na rohu Žitné a Mezibranské ulice německým policistou do břicha. Na toto zranění po několika dnech na klinice u prof. Jiráska zemřel.

Jeho pohřeb 15. listopadu 1939 se stal protiněmeckou demonstrací, jež posloužila okupantům jako bezprostřední záminka k zatýkání českých vysokoškolských studentů v kolejích, k jejich pronásledování a odvážení do koncentračních táborů, k zastřelení jejich představitelů, jakož i k uzavření českých vysokých škol (17. listopadu 1939). Na památku těchto událostí byl 17. listopad vyhlášen *Mezinárodním dnem studentstva*.

Útok pozdější socialistické československé státní policejní moci na studentské demonstrace uspořádané k 50. výročí německých okupantských represálií vůči českým vysokoškolákům (17. listopadu 1989) se stal signálem k hromadným projevům nespokojenosti československé veřejnosti s dosavadním systémem řízení státu a ke skoncování se čtyřicetiletou praxí tzv. reálného socialismu v tehdejší Československu.

Jan Opletal zemřel v Praze 11. listopadu 1939.

FRANTIŠEK PALACKÝ

Především český dějepisec a politik, původně však i básník, literární kritik a teoretik.

Příslušník tzv. Jungmannovy generace, narodil se 14. června 1798 v Hodslavicích u Nového Jičína v česko-bratrské rodině. Studoval v Trenčíně na evangelickém gymnáziu. Středoškolské studium ukončil na evangelickém lyceu v Bratislavě, kde absolvoval i tříletý teologicko-filozofický kurz a seznámil se mj. s P. J. Šafaříkem a J. Kollárem. Do Prahy přišel r. 1823. Stal se žákem J. Dobrovského a zároveň ve službách hraběte F. Šternberka vypracovával rodopisné přehledy. R. 1827 se výhodně oženil s dcerou advokáta Terezií Měchurovou, čímž se natrvalo finančně zabezpečil. V dnešní Palackého ulici bydlel od svého sňatku až do konce života.

Jako neúnavný spolutvůrce českého národního života se zasloužil o vznik *Časopisu Společnosti Vlastenského museum v Čechách* (od r. 1827, poté *Časopis Českého musea*, jako *Časopis Národního muzea* vychází dodnes), podílel se i na práci *Společnosti Vlastenského museum*, dal podnět k založení *Malice české*, dlouhá léta významně působil v *Královské české společnosti nauk*, inicioval založení spolku *Svatobor*, r. 1868 symbolicky poklepal na základní kámen slavnostně pokládaný na místě budoucí výstavby *Národního divadla*.

Jako politik byl původně zastáncem tzv. austroslavismu (programu usilujícího o ústavní změny ve prospěch jednotlivých slovanských národů spadajících do rakouské monarchie; tyto změny měly být provedeny v jejím rámci) - proto také v r. 1848 odmítl jako politický mluvčí českého národa podpořit na frankfurtském sněmu uvažovanou koncepci vytvoření nové německé říše, na které by se měly podílet i české země. Byl předsedou *Slovanského sjezdu*,

poslancem *Ústavodárného sněmu* ve Vídni i v Kroměříži. Po rakousko-uherském vyrovnání r. 1867 však od austroslavismu upustil ("Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm"). Nejvýznamnějším dílem Františka Palackého jsou jeho pětidílné *Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě*, které jako oficiál-

ně jmenovaný a císařem schválený (1838) historiograf Království českého dovedl od příchodu Slovanů do r. 1526, tj. do nástupu Habsburků na český trůn, a na kterých pracoval více než 40 let. Jde o první moderní ucelenou koncepci české historie, přičemž za její základ, za jakousi hybnou sílu dějinného vývoje Palacký považoval neustálé střetávání a sváření německého a českého živlu. 3.díl je věnován husitství, v němž autor vidí první evropské reformační hnutí a demokratickou revoluci.

František Palacký zemřel v Praze 26. května 1876, všeobecně ctěn jako "Otec národa". Jeho pohřeb se stal národní manifestací. Pochován byl do rodinné hrobky v Lobkovicích.

JAN PALACH

Český student.

Narodil se 11. srpna 1948 ve Všetatech v okrese Mělník. V Mělníku studoval na gymnáziu. Po maturitě v roce 1966 začal studovat na pražské *Vysoké škole ekonomické*, avšak v roce 1968 přešel na *Filozofickou fakultu UK*, kde začal studovat historii a politickou ekonomii.

Nadějně politické změny, k nimž začalo docházet v průběhu roku 1968, prožíval Jan Palach velmi intenzivně. Ruská okupace, která začala přepadením Československa 21. srpna 1968, ho stejně jako většinu československých občanů zdrtila. Jan Palach však byl zdrčen i poznáním, jak původní odhodláni Čechů a Slováků liberalizační změny prvních osmi měsíců roku 1969 dále hájit a ve statečném nenásilném odporu prvního týdne okupace vytrvat nezadržitelně slábne a jak většina obyvatelstva prvním pokusům navracet všechno pomalu do starých totalitních kolejí náhle přihlíží stále pasivněji. Ve snaze své spoluobčany znovu vyburcovat, pozvednout jejich vytrácející se sebevědomí a zastavit jejich opětovně nedůstojné podřizování se ruskému imperialismu odhodlal se k zoufalému, ve střední Evropě do té doby velmi neobvyklému, nicméně nesmírně statečnému protestnímu činu. 16. ledna 1969 okolo čtvrté hodiny odpolední se v horní části rušného Václavského náměstí zapálil, a dokud mu fyzické síly stačily, běžel mezi lidmi jako burčující živá hořící pochodeň.

O tři dny později na klinice plastické chirurgie nemocnici v Legerově ulici svým těžkým popáleninám podlehl. Pohřební průvod směřující, od filozofické fakulty na Olšanské hřbitovy, se stal velkou národní manifestací proti ruské okupaci. Normalizační komunistický režim však nedal pokoj Janu Palachovi ani po smrti. Aby těch, kteří na jeho statečný čin dosud nezapomněli a kteří přicházeli k jeho hrobu s úctou a dojetím postát, mohlo být co nejméně, byly jeho ostatky v roce 1973 tajně přezeny na hřbitov do jeho rodných Všetat.

Palachovo sebeobětování však československé občany až na hrstku statečných k dalšímu odporu již nevyburcovalo. Většina obyvatelstva dala před nepříjemnostmi přednost pohodlnému měšťáckému životu v klidu, který si zajistila nedůstojným náhlým přitakáváním ponižující sovětské okupaci. Teprve po dvaceti letech v lednu 1989 došlo v Praze (tzv. *Palachův týden*) k hromadným demonstracím, jež byly jednou z predeher pádu totalitního komunistického režimu.

A tak ostatky Jana Palacha, který zemřel v Praze 19. ledna 1969, mohly v roce 1990 konečně spochínout na původním místě na Olšanech.

PALLIARDI

PARAŠUTISTÉ

Příslušníci československé zahraniční armády ve Velké Británii rotmistr Jozef Gabčík (1912-1942), rotmistr Jan Kubiš (1913-1942), nadporučík Adolf Opálka (1915-1942), rotmistr Josef Valčík (1914-1942), členové tří paraskupin (*Silver A*, *Anthropoid*, *Out Distance*) vysazených v období od prosince 1941 do jara 1942 na území protektorátu *Čechy a Morava* se zpravodajskými a diverzními úkoly. Podíleli se na atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha (1904-1942).

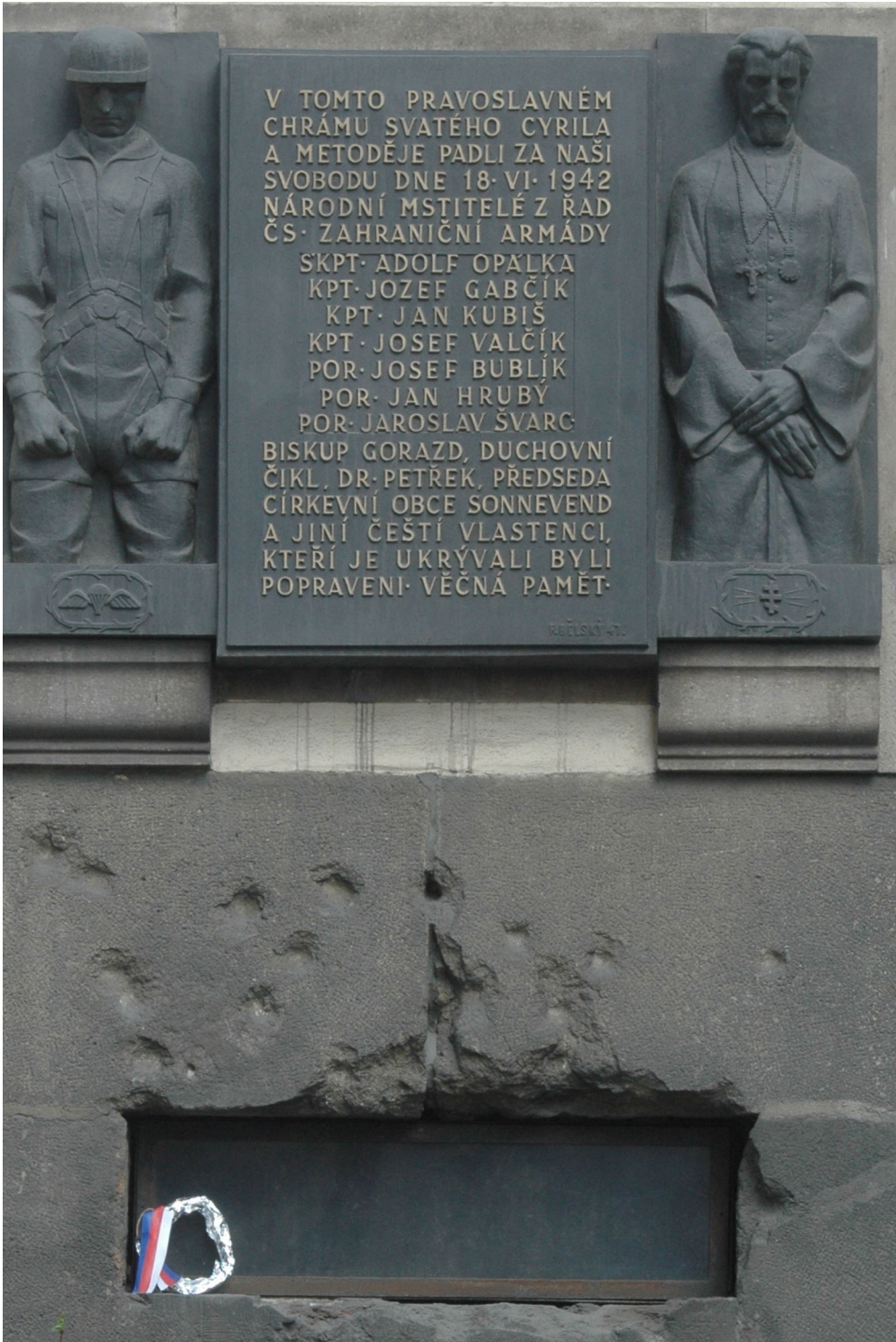
Atentát provedli v Praze Libni 27. května 1942 Jozef Gabčík a Jan Kubiš (paraskupina *Anthropoid*), kteří byli na protektorátní území vysazeni 29. prosince 1941 a postupně navázali spolupráci s domácím odbojem. Rovněž v prosinci 1941 byl do jiné parašutistické skupiny (*Silver A*) zařazen i Josef Valčík a v témže měsíci se na protektorátní území dostal i on. Posléze se s Jozefem Gabčíkem a Janem Kubišem skontoval a při atentátu jim byl nápomocen.

Adolf Opálka byl velitelem paraskupiny *Out Distance*, vysazené na území protektorátu na jaře 1942. I on se na přípravě atentátu podílel. Dalšími dvěma členy Opálkovy skupiny byli Ivan Kolařík a Karel Čurda. Zatímco Ivan Kolařík, obklíčený gestapem, vyřešil beznadějnou situaci tím, že si vzal život, Adolfu Opálkovi a Karlu Čurdovi se podařilo uniknout do Pardubic, kde o ně bylo posléze postaráno.

Po nervózně provedeném atentátu (Heydrich byl pouze zraněn a svému zranění podlehl teprve po týdnu, 4. června 1942) se všichni parašutisté, kteří o atentátu věděli a tak či onak se na něm podíleli,

skrývali v kryptě pravoslavného kostela sv. Cyrila a Metoděje v Resselově ulici. Za informace o jejich pobytu byla vyhlášena 20 milionová odměna. Karel Čurda (1911-1947) své druhy zradil. Odešel na gestapo a udal místo jejich pobytu, což 18. června 1942 vedlo k obklíčení kostela a marnému boji parašutistů s přesilou. Zároveň Čurda udal i odbojové sítě na Pardubicku, což 24. června 1942 vedlo k vyhlazení obce Ležáky. Na zradě se podílel i další parašutista Wiliam Gerik. Oba byli po válce odsouzeni k trestu smrti.

V TOMTO PRAVOSLAVNÉM
CHRÁMU SVATÉHO CYRILA
A METODĚJE PADLI ZA NAŠI
SVOBODU DNE 18. VI. 1942
NÁRODNÍ MSTITELÉ Z ŘAD
ČS. ZAHRANIČNÍ ARMÁDY

SKPT. ADOLF OPÁLKA
KPT. JOZEF GABČÍK
KPT. JAN KUBIŠ
KPT. JOSEF VALČÍK
POR. JOSEF BUBLÍK
POR. JAN HRUBÝ
POR. JAROSLAV ŠVARC

BISKUP GORAZD, DUCHOVNÍ
ČIKL. DR. PETŘEK, PŘEDSEDA
CÍRKEVNÍ OBCE SONNEVEND
A JINÍ ČEŠTÍ VLASTENCI,
KTERÍ JE UKRÝVALI BYLI
POPRAVENI. VĚČNÁ PAMĚT.

RESSL 42

JOSEF BOLESLAV PECKA

Český dělnický básník, publicista, propagátor socialismu.

Narodil se 19. září 1849 v Praze v chudé rodině. Otec byl původně tkalcem. J. B. Pecka studoval určitou dobu na průmyslovce, navštěvoval kurz na odborné škole zlatnické, učil se sochařem. Nakonec však byl z finančních důvodů nucen pracovat v různých továrnách jako dělník a veškerého svého vzdělání dosáhl jako samouk (naučil se německy a částečně i francouzsky).

Od r. 1869 přispíval svými články do dělnických časopisů (*Dělník, Dělnická bibliotéka, Der Arbeiter, Dělnické listy, Budoucnost* aj.). Zpočátku sympatizoval s Chleborádovou myšlenkou dělnických družstevních svépomocných spolků, později se vlivem F. Lassalla a dále i K. Marxe vyhraňoval socialisticky. V r. 1878 se podílel na založení *Československé sociálně demokratické strany dělnické*.

R. 1881 přešel do Vídně, kde se dostal pod vliv anarchistického hnutí. R. 1882 byl za písně a básně, které skládal a šířil, odsouzen na 14 měsíců do vězení. Podle rozsudku "porušil úctu k císaři". Po propuštění byl vyhoštěn z Prahy.

Po několika pokusech v různých městech uplatnit se jako novinář v dělnickém tisku rezignoval a r. 1885 po vydání protisocialistického zákona emigroval do Spojených států, kde se usadil v Chicagu. I tam přispíval do dělnického, anarchisticky zaměřeného tisku.

Jako publicista psal o ponižujícím politickém a sociálním postavení dělnictva, zajímal se o vztahy uvnitř dělnického hnutí, o postavení žen, jakož i o otázky kultury. Např. v úvaze *Umění a socialismus* (1880) vyložil své pojetí literatury ve vztahu k dělnickému hnutí. Byl znám jako autor řady básní a písní, v nichž opěvoval svobodu a bratrství lidí a vyzýval k zápasu o lepší sociální podmínky. Jeho verše si často braly motivy ze života proletářů, oslavovaly práci, vycházely z aktuálních událostí a útočily (např. *Ve vězení, Pařížská komuna, Staročeský poslanec, Můj příteli, jen nezoufej* aj.) V této jeho poezii se používá slovní zásoba, jakož i stylistické obraty příznačné pro poezii *ruchovců*, zvláště pak Svatopluka Čecha (*okovy, prapor, otrok* atd.).

Peckovy básně byly vydány až posmrtně v Chicagu v souboru *Sebrané básně* (1899). Ve Spojených státech byl rovněž vytištěn Peckou uspořádaný *Zpěvník českých dělnických písní* (1887), obsahující texty dalších dělnických básníků.

J. B. Pecka zemřel v bídě v Chicagu 25. července 1897.

V TOMTO DOMĚ SE
19 IX 1849 NARODIL

JOSEF

BOLESLAV

PECKA

JEDEN Z PRVNÍCH
PRUKOPNÍKŮ

SOCIALISMU

ZEMŘEL V CHICAGU

ROKU 1897

FRANTIŠKA PLAMÍNKOVÁ

Česká učitelka, feministka, organizátorka feministického hnutí, novinářka, publicistka, autorka feministických knih, rovněž dlouholetá senátorka.

Narodila se v Praze 5. února 1875. Po absolutoriu učitelského ústavu se stala na dlouhá léta učitelkou. Pět let na obecné, 26 let na měšťanské škole (z toho šest let práce ve školské byrokracii - byla *inspektorkou škol pro ženská povolání*). V mládí hodně cestovala. V roce 1912 prý byla i korespondentkou v balkánské válce.

Roku 1903 se stala spoluzakladatelkou *Ženského klubu českého a Výboru pro volební právo žen*. V roce 1923 založila Ženskou národní radu, jejíž se posléze stala předsedkyní, od roku 1925 byla viceprezidentkou *Mezinárodní ženské rady*. Podnikla přednáškové turné po Evropě a Asii. Byla členkou a funkcionářkou většího počtu domácích i mezinárodních ženských organizací, mimo jiné *Světového svazu pro hlasovací právo žen*.

Napsala knihy *Moderní žena* (1907), *Občanská rovnoprávnost žen* (1920; vyšlo i ve francouzském a anglickém překladu), *Žena v demokracii* (1924).

Po vzniku *Republiky československé* se stala členkou národně socialistické strany. V letech 1918 až 1938 byla členkou jejího předsednictva. Senátorkou za tuto stranu byla v letech 1925-1939. Tehdy s ní úzce spolupracovala dr. Milada Horáková (1901-1950). Obě byly popraveny. Františka Plamínková za heydrichiády, v červnu 1942, za účast v domácím odboji, Milada Horáková byla jednou z prvních obětí stalinistické totality, k níž došlo po komunistickém převratu v únoru 1948.

Františka Plamínková byla popravena na kobyliské střešnici v Praze 30. června 1942.

ž n r

v letech 1914 až 1939
zde žila a pracovala
přední bojovnice za
práva žen, zakladatelka
ženské národní rady
senátorka

F. F.
Plaminková

popravena 30. 6. 1942

JAN PODLIPNÝ

Český politik, představitel hnutí mladočechů, advokát, pražský primátor.

Narodil se 5. května 1848 v Hněčevsi ve východních Čechách v zámožné selské rodině.

Jan Podlipný studoval na gymnáziu v Hradci Králové v době, kdy došlo k prusko-rakouské válce a poblíž Hradce v roce 1866 i k rozhodujícímu střetnutí. Maturoval v roce 1868, avšak již na *Akademickém gymnáziu* v Praze, kam na poslední rok svého středoškolského studia přešel. V Praze se po maturitě zapsal na práva. Během studia byl domácím učitelem čtyř synů podnikatele Antonína Nebeského.

Na své budoucí advokátní povolání se svědomitě připravoval nejen po stránce odborné (s dobrými studijními výsledky), ale i po stránce rétorické (věnoval se deklamací a řečnictví v různých spolcích, hrál divadlo). Kromě toho rozvíjel i svo tělesnou zdatnost (pravidelně jezdil na koni, v létě plaval, v zimě bruslil). Své studium ukončil doktorátem v roce 1874 a o rok později se oženil s Annou Nebeskou, sestrou svých bývalých žáků.

Po několika letech praxe v několika advokátních kancelářích složil v roce 1880 advokátní zkoušky a otevřel si advokátní kancelář vlastní. Během času se sblížil s významnými mladočeskými politiky a posléze se stal jedním z nich. Jako politik prosazoval posílení úlohy samosprávy, zasazoval se za boj proti korupci a za nezávislost země Koruny české na institucích rakousko-uherské monarchie. V roce 1893 se stal prvním náměstkem pražského primátora. V letech 1895 až 1897 byl předsedou výkonného výboru mladočeské strany a v roce 1889 se stal poslancem zemského sněmu.

V letech 1897-1900 byl pražským primátorem. V této funkci podporoval rozšíření Prahy o okolní obce (myšlenka tzv. *Velké Prahy*), modernizaci komunikací, kanalizaci a údajně v souladu s většinovým veřejným míněním i asanaci Josefova, Starého Města a Podskalí, jakož i regulaci Kampy a celé Malé Strany.

Přestože ve své inaugurační řeči prohlašoval, že chce *šetřit smíru obou pražských jazykových skupin, ačkoliv považuje Prahu za slovanskou, prokazoval během svého působení spíše svou slabost pro Prahu slovanskou*. Aniž by hleděl na svou povinnost chovat se jako primátor města dvojjazyčného, dal během noci vyměňovat člutočerné dvojjazyčné tabulky s označením ulic za červenobílé české.

Na druhé straně projevoval osobní statečnost, když se v krizové situaci v roce 1897 pohyboval v kočáře v ulicích a osobně se pokoušel mírnit rozvášněné davy a zároveň bránit policejním

přehmatům. Nicméně mimořádnou osvědčenost ve funkci pražského primátora podle všeho neprokázal. Proto se také na počátku roku 1900, když se vzdal svého úřadu v očekávání, že bude novou volbou jako pražský primátor ve své funkci potvrzen, tohoto svého potvrzení nedočkal.

Zbyla mu funkce starosty *České obce sokolské*, kterou vykonával již po léta (1889-1906). V této funkci bylo jeho dlouhodobým cílem prosazovat české politické cíle skrze *Sokolstvo* mezinárodně. Podle všeho byl v této oblasti své činnosti vcelku úspěšný, neboť tehdy začaly být úspěšně navazovány zejména styky s Francií.

Jan Podlipný zemřel 19. února 1914.

PRAŽSKÉ POVSTÁNÍ

Spontánní povstání pražského obyvatelstva proti německým okupantům českých zemí, povstání, probíhající ve dnech 5. - 9. května 1945, jež bylo od samého počátku řízeno *Českou národní radou*. Podle sovětských představ měly boje s německými vojsky v Praze probíhat až do příchodu vojsk *Rudé armády*, tedy do 9. května 1945. A dny 5. - 9. květen 1945 byly pak po dalších více než 40 let za dny Pražského povstání uváděny. Oním posledním dnem povstání však byl podle všeho již 8. květen 1945, neboť toho dne, tedy den před příchodem *Rudé armády*, podepsali představitelé *České národní rady* v čele s univerzitním profesorem Albertem Pražákem, jedním z předních činitelů domácího odbojového hnutí, protokol o provedení kapitulace německých branných sil.

Pražské povstání vypuklo 5. května 1945 v atmosféře přesvědčení, že německý mocenský systém se všeobecně hroutí a Němci v Praze vyklízejí pozice. Začalo bojem o budovu pražského rozhlasu a budováním barikád. Těch bylo do druhého dne po Praze postaveno na 1600. Bojů se zúčastnily desetitisíce občanů. Němci totiž své pozice nějakým pro sebe ponižujícím poráženeckým způsobem vyklidit nemínili. Nejvíce se bojovalo na Trojském mostě, v Krči, na Pankráci a na Smíchově. Boje zintenzivněly zejména 7. května 1945, kdy německé jednotky napadly Prahu a místy se dostaly až do centra města, přičemž přišlo mnoho lidí o život. Tehdy Praze výrazně pomohly jednotky původně sovětského generála A. A. Vlasova (1900-1946), který se v německém zajetí rozhodl vytvořit ze sovětských zajatců vojsko, jež potom mělo v rámci německé armády bojovat proti stalinismu, a tedy proti tehdejšímu Sovětskému svazu. Šlo o tzv. vlasovce, kteří do bojů v Praze ve dnech 6. a 7. května 1945 významně zasáhli. Díky

nim bylo možno protokol o kapitulaci německých branných sil 8. května 1945 vůbec podepsat. O této jejich pomoci se až do roku 1989 víceméně mlčelo, zatímco význam příjezdu vojsk 1. ukrajinského frontu *Rudé armády* byl do značné míry jako *osvobození* přeceňován, neboť sovětská vojska brzy ráno

9. května 1945 dorazila do Prahy, která již byla od německých jednotek víceméně opuštěna. Nicméně význam příjezdu jednotek *Rudé armády* byl veliký. Jejich nadšeným přivítáním vyjadřovali Pražané svou radost, že konečně mohli mít jistotu, že se Němci již nevrátí. Vlasovci se totiž mezitím, v obavách, že se střetnou s vojsky *Rudé armády*, stáhli opět směrem na západ.

Okolnost, že *Česká národní rada* s vlasovci jednala, zřejmě způsobila, že její činnost byla den po přiletu československé vlády z Bratislavy okamžitě ukončena a různí její

představitelé - včetně jejího místopředsedy, komunisty Josefa Smrkovského (1911-1974), který mimochodem prosadil odmítnutí americké pomoci povstání - se později (po r. 1948) dostali do vězení. Sám předseda *České národní rady*, univerzitní profesor Albert Pražák, byl po roce 1948 vytlačen jak z politického, tak z vědeckého života.

Po komunistickém převzetí moci v únoru 1948 byly informace o Pražském povstání upravovány a posléze po čtyřicet let veřejnosti servírovány ve formě polopravdy.

KAREL BOŘIVOJ PRESL

Narodil se 17. února 1794 v Praze. Vystudoval medicínu a v roce 1817 se věnoval botanice v Itálii a na Sicílii. Přírodním vědám či jejich zčešťování se nevěnoval v takové šíři a tak intenzivně jako jeho starší bratr Jan Svatopluk Presl (1791-1849), zato botanice se věnoval mnohem hlouběji. Jeho odborné práce z této oblasti mají trvalou hodnotu. Zabýval se mj. studiem systematiky rostlin. V roce 1822 se stal kustodem botanických a zoologických sbírek *Národního muzea*. Je autorem velmi ceněné botanické práce *Reliquiae Haenkeanae* s popisy a vyobrazením nových druhů rostlin, které muzeu zasílal z Jižní Ameriky český lékař, botanik a cestovatel Tadeáš Haenke (1761-1817).

Ke svému lékařskému povolání se vrátil krátce v roce 1831 za epidemie cholery. Hned o rok později však byl na pražské univerzitě jmenován profesorem všeobecného přírodopisu.

Přestože hlavním jeho zájmem, jak již bylo řečeno, byla botanika, podílel se se svým starším bratrem Janem Svatoplukem Preslem, jakož i vydavatelem prvního českého vědeckého časopisu *Krok* (od roku 1821), na tvorbě české vědecké terminologie v botanice, zoologii, mineralogii a chemii. Již v roce 1819 spolu vydali publikaci *Flora Čechica* (Květena česká), v níž poprvé představili české názvosloví botanické. Dále pak byly v oblasti tvorby českého vědeckého názvosloví důležité publikace *Ssavectvo* (1834) a *Lučba čili chemie zkusná* (1828 až 1835), na nichž se Jan Svatopluk Presl podle všeho podílel větší měrou.

Karel Bořivoj Presl zemřel v Praze 2. října 1852. Během svého nikterak zvlášť dlouhého života určil a pojmenoval řadu nových rostlin. A mnohé druhy byly na jeho počest pojmenovány podle něho.

MARIE PUJMANOVÁ

Česká spisovatelka. Prozaička, literární a divadelní kritička, posléze i básnířka.

Rodným jménem Marie Hennerová, narodila se 8. června 1893 v Praze v rodině univerzitního profesora církevního práva Kamila Hennera. Vzdělání jí otec zajistil soukromé (učitelem byl i F. X. Šalda). Prvním manželem byl milionářský synek V. Zátka, manželství se však brzy rozpadlo. Jejím druhým manželem (1919) se stal operní režisér Ferdinand Pujman (1889-1961). Bratr byl neurolog Kamil Henner (1895-1967), syn byl spisovatel a překladatel Petr Pujman (1929-1989).

V mládí M. Hennerová navštěvovala literární salon R. Svobodové, pod jejímž vlivem psala své první prózy (*Pod křídly*, 1917; nedokončený *Román školní třídy*). Následovaly expresionisticky laděné *Povídky z městského sadu* (1920). Mezitím působila jako publicistka a literární a divadelní kritička v časopisech *Lípa a Kmen* a později, ve 20. letech, zejména v liberálním deníku *Tribuna*. V té době se jako prozaička odmítela. Další její prózou je až psychologický román *Pacientka doktora Hegla* (1931), příběh mladé ženy upřednostňující plně prožitý láskyplný vztah k lékaři, jenž jí zachránil život, před konvenčním vztahem k rodině a snoubenci a přijímající úděl svobodného mateřství.

Na přelomu 20. a 30. let inklinovala M. Pujmanová pod vlivem kontaktů s komunistickými intelektuály (J. Fučík, B. Václavek) stále více ke komunistické ideologii. Ve 30. letech přispívala mj. do *Tvorby* a *Rudého práva* a připravovala své stěžejní dílo, široce pojatý román *Lidé na křižovatce* (1937), sledující osudy hrdinů reprezentujících různé vrstvy české společnosti za 1. republiky ve 20. a počátkem 30. let, zejména však osudy příslušníků dvou rodin - proletářské rodiny Urbanových a rodiny komunistického advokáta Gamzy. V postavě továrníka Kazmara a v jeho moderní velkovýrobě textilní konfekce soustředěné do nově vybudovaného města Úly podrobila marxistické třídní kritice T. Baťu a poměry v jeho Zlíně.

Na samém konci 30. let a za okupace vůbec začala publikovat i verše (*Zpěvník*, 1939; *Verše mateřské*, 1940; *Rafael a Satelit*, 1944), v čemž pokračovala i po r. 1945 (*Radost i žal*, 1945; *Čínský úsměv*, 1954; poema *Paní Curieová*, 1957, aj.). Její básnická tvorba však úrovně její prózy nikdy nedosáhla. Ještě za okupace vyšla její zajímavá psychologická próza *Předtucha* (1942), novela o rostoucí nervozitě sourozenců obá-

vajících se o osud svých rodičů v souvislosti se zprávou o železničním neštěstí, přičemž hlavní postavou je chlapcova sestra, dospívající dívka, prožívající právě první milostné okouzlení.

Osudy Gamzových a Urbanových sledovala i dále v poválečných románech *Hra s ohněm* (1948) a *Život proti smrti* (1952), zachycujících (pohříchu stále schematictěji) období 30. let v ČSR od hospodářské krize, v sousedním Německu okolo lipského procesu, jakož i různá prostředí za 2. světové války (život za okupace v protektorátu, koncentrační tábor, SSSR).

Po r. 1945 vznikly ještě některé její další menší prózy (povídky *Svitání*, 1949; psychologická próza *Alena*). Vydala i několik knih cestopisných reportáží (např. *Pohled do nové země*, 1932; *Slovanský zápisník*, 1947; *Modré Vánoce*, 1958).

M. Pujmanová zemřela v Praze 19. května 1958 a byla pohřbena na vyšehradském Slavíně.

JAN EVANGELISTA PURKYNĚ

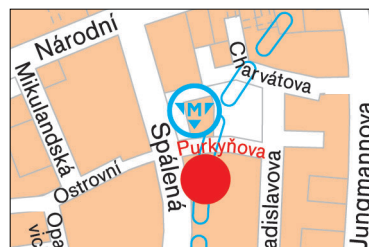
Český přírodovědec, fyziolog světového významu, básník, překladatel.

Narodil se 17. prosince 1787 v Libochovicích u Litoměřic v rodině hospodářského správce. Po absolvování gymnázia v Mikulově na Moravě při tamějším piaristickém klášteře (1804) na krátký čas do piaristického řádu i vstoupil (do r. 1807). Poté studoval v Praze na filozofii, přičemž pravděpodobně navštěvoval přednášky o českém jazyce a literatuře a psal své první básně. V letech 1810-1813 byl vychovatelem v rodině barona Hilbrandta v Blatné. V letech 1814-1818 absolvoval v Praze lékařskou fakultu. R. 1823 byl jmenován profesorem fyziologie a patologie ve Vratislavi (latinsky psaná habilitační práce *Pojednání o fyziologické zkoušce ústrojí zrakového a povrchu kožního*).

Fyziologii chápal jako samostatnou vědní disciplinu a dospěl v ní k řadě významných objevů (zkoumání podrobně lidskou mluvu, zrakové a sluchové jevy, vnímání prostoru a pohybu, činnost trávení, srdce, oběh krve, dýchání, bdění, spánek, skladbu živočišných tkání, buňky, vývoj slepičího vejce, ústrojnost rostlin aj.). Inicioval zakládání fyziologických ústavů po Evropě (první 1839 ve Vratislavi, v Praze 1851). Je autorem řady latinsky i německy psaných studií z oblasti fyziologie, histologie, farmakologie, anatomie, antropologie, zoologie a botaniky. Vychoval řadu žáků, stýkal se s předními představiteli evropské vědy. Několikrát byl děkanem lékařské fakulty. Byl členem evropských vědeckých akademií v Berlíně, Londýně, Paříži, Petrohradě, Vídni. Odr. 1850 přednášel na katedře fyziologie v Praze.

Oženil se r. 1827. Po několika šťastných letech mu zemřely dvě dcerky (1832) a posléze i manželka (1835). Jeho synové (botanik Emanuel Purkyně a malíř Karel Purkyně) se ve svých oborech proslavili.

J. Ev. Purkyně byl rovněž významným činitelem českého národního obrození (příslušník jungmannovské generace). Usiloval

o vytvoření české terminologie a o zavedení češtiny jako druhého vyučovacího jazyka na univerzitě, podílel se na založení prvního českého odborného časopisu Krok, později časopisu Živa a časopisu i spolku českých lékařů. Účastnil se i politického a společenského života. V 60. letech byl poslancem českého zemského sněmu, podílel se na zakládání českých kulturních institucí (*Umělecká beseda, Hlahol, Sokol, Matice lidu, Sbor ke zřízení Národního divadla*). Je autorem několika set českých básní a básnických překladů (překládal např. F. Schillera, T. Tassa, J. W. Goetha, polskou romantickou poezii aj.) Podporoval myšlenku slovanské vzájemnosti.

Zemřel v Praze 28. července 1869 a je pochován na Vyšehradském hřbitově.

GIOVANNI PUNTO - JAN VÁCLAV STICH

Hudební skladatel, pedagog a hornista českého původu.

Narodil se 28. září 1746 v Žehusicích. Jako nadějný virtuóz ve hře na lesní roh odešel již v polovině 60. let do zahraničí, kde pak většinu života působil. Žil v Itálii, v Německu, ve Francii, ve Velké Británii. Hru na lesní roh zdokonalil, podle dobových zpráv dokázal jako první využívat celé chromatické stupnice nástroje. Jeho hru nadšeně ocenil i Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) a přímo jemu věnoval skladbu pro flétnu, hoboj a lesní roh. V Itálii se Jan Václav Stich proslavil pod jménem Giovanni Punto, pod kterým byl posléze jako hornista a hudební skladatel znám.

Jako hudební skladatel zaujal zejména skladbami pro lesní roh, dost se věnoval komorní hudbě. Ve Francii žil i v době *Velké francouzské revoluce*, psal tedy i hymny na její oslavu.

Ke konci života se více zdržoval v Praze. V roce 1801 zde svou mistrovskou hru předvedl poprvé, avšak již o dva roky později umírá.

Jan Václav Stich zemřel v Praze 16. února 1803.

DNE 16. ÚNORA 1803 ZEMŘEL V PRAZE
SVĚTOVÝ VIRTUÓZ NA LESNÍ ROH
SKLADATEL A HUDEBNÍ PEDAGOG

GIOVANNI PUNTO

NAROZENÝ 28. 9. 1746 V ZEHUSICÍCH
JANO

IAN VACLAV STICH

FRANTIŠEK II. FERENC RÁKÓCZI

Sedmihradský vévoda, syn titulárního sedmihradského vévody Františka I. Rákócziho a Heleny Zrinské. Vůdce maďarského protihabsburského povstání.

Narodil se 27. března 1676. Po otcově smrti byl vychováván matčiným druhým manželem, sedmihradským vévodou Imrem Thökölym (1657-1705), vůdcem protihabsburského povstání. Když bylo otčímovo povstání po porážce Turků u Vídně (1683) postupně potlačeno, byl malý František II. Rákóczi v roce 1688 dán do Jindřichova Hradce a později do Vídně na vychování k jezuitům. Když dospěl, stal se v roce 1694 županem šarišské stolice a v roce 1697 se odmítl stát vůdcem kuruckého povstání bývalých Thökölyho velitelů.

Avšak již v roce 1700 byl ve spojení s francouzským králem Ludvíkem XIV. V roce 1701 byl uvězněn. Po svém útěku do Polska se připravoval na boj proti Habsburkům. V roce 1703 již byl v čele původně selského protihabsburského povstání a o rok později již ovládl celé Slovensko a velkou část Uher. V roce 1707 v Ónodu byli Habsburkové z uherského trůnu dokonce sesazeni. Tehdy byl v kontaktu i s ruským carem Petrem I. Velikým, neboť ho žádal o podporu své snahy usednout na polský trůn. Jakmile však Francie začínala prohrávat ve válce o španělské dědictví, ztrácelo jeho povstání podporu. V roce 1708 utrpěl porážku u Trenčína. Když o několik let později podnikl cestu do Polska a Francie, uzavřela uherská šlechta za jeho zády tzv. satmárský mír (1711), který František II. Rákóczi neuznal.

Žil pak již v Polsku nebo ve Francii a od roku 1717 v osmanské říši, kde i 8. dubna 1735 zemřel.

ALOIS RAŠÍN

Český politik, národohospodář, právník, publicista, jeden z předních představitelů domácího protirakouského odboje, jeden z *mužů 28. října*, první československý ministr financí.

Narodil se 18. září 1867 v Nechanicích v okrese Hradec Králové. Práva vystudoval na české univerzitě v Praze (1891). Brzy se začal věnovat politice. V procesu s tzv. *Omladinou* byl odsouzen na dva roky, které si v letech 1894-1895 odseděl v trestnici na Borech. V politické činnosti pokračoval i po svém návratu z vězení. Patřil k okruhu politiků okolo koncem století vznikající *Státoprávně radikální strany*, s nimiž se však záhy rozešel.

V roce 1900 si otevřel v Praze advokátní kancelář. V roce 1907 vstoupil do strany mladočeské, za kterou se roku 1911 stal poslancem vídeňské říšské rady. Krátce předtím (1910) spolu s politikem Karlem Kramářem (1860-1937) založil *Pražskou akciovou tiskárnu*, která se stala majitelem a vydavatelem *Národních listů*, a Alois Rašín se ujal jejich řízení.

Hned od začátku 1. světové války se stal jedním z mála prvních představitelů domácího protihabsburského odboje (tzv. Maffie). Byl za to v roce 1915 (opět s Karlem Kramářem) odsouzen k smrti, kterýžto trest byl oběma později zmírněn a nakonec byli zcela amnestováni. Na začátku roku 1918 se podílel na vzniku státoprávně demokratické strany (v roce 1919 přejmenované na *Československou národní demokracii*), v létě roku 1918 se stal členem *Národního výboru* a v říjnu téhož roku se stal jedním z hlavních organizátorů převratu 28. října.

Za *Československou národní demokracii*, mezi jejíž hlavní představitele patřil, se v novém, československém státě stal poslancem *Národního shromáždění* a ministrem financí (od listopadu 1918 do června 1919 a od října 1922 až do své smrti). Jako ministr financí podnikl v době poválečné krize významné kroky, jež se staly základem pozdější československé hospodářské konjunktury. Již na přelomu února a března 1919

provedl odstavbu československé měny od inflační měny rakouské a začal s deflační měnovou politikou. Prováděl úsporná opatření, zvláště pak omezil veřejné výdaje, za což byl velkou částí veřejnosti odsuzován. Tento často projevovaný veřejný nesouhlas s Aloisem Rašínem se stal inspirací mladistvému atentátníkovi, jakémusi Josefu Šoupalovi (1903-1959), který na ministra 5. ledna 1923 zákeřně zezadu vystřelil. Těžce raněný ministr ještě téměř šest týdnů v nemocnici marně bojoval o život.

Kromě své činnosti politické a své advokátní praxe se Alois Rašín poměrně intenzivně věnoval i teoretickým otázkám právním a národohodpodářským. Dokladem toho je řada jeho odborných i popularizačních prací jako např. *České státní právo* (1891), *Můj finanční plán* (1920), *Národní hospodářství* (1921), *Finanční a hospodářská politika československá do konce roku 1921* (1922), *Paměti* (1929).

Alois Rašín zemřel v Praze 18. února 1923.

LADISLAV RAŠÍN

Český politik, právník, syn Aloise Rašína.

Narodil se 22. června 1900 v Praze jako starší syn prvního československého ministra financí Aloise Rašína. Jeho mladší bratr Miroslav Rašín (1904-1964), právník a diplomat, v roce 1948 zůstal v exilu v Brazílii.

Ladislav Rašín vystudoval práva na Karlově univerzitě a stal se v Praze advokátem. Od svého mládí se po celý svůj život politicky angažoval. Nejdříve v *Československé národní demokracii*, od roku 1935 v *Národním sjednocení*, za něž byl v letech 1935-1939 poslancem *Národního shromáždění*. Patřil k českým nacionalistům sdruženým kolem časopisu *Národní myšlenka*. Byl odpůrcem henleinovců, zasazoval se o zánik *Sudetoněmecké strany*. Vystupoval proti fašizujícím tendencím v *Národním sjednocení*.

V září roku 1938 byl v čele *Výboru na obranu republiky*, za který 30. září spolu s dalšími jeho členy intervenoval u prezidenta Edvarda Beneše (1884-1948) proti přijetí mnichovské dohody. Za tzv. *druhé republiky* zaujímal vůči různým vládním výnosům opoziční stanovisko a od začátku německé okupace se podílel na organizaci domácího odboje.

13. prosince 1939 byl zatčen gestapem a vězněn nejdříve na Pankráci a poté v Berlíně. V roce 1941 byl odsouzen k smrti, trest mu však byl zmírněn na 15 let vězení. Prošel několika německými trestnicemi. Nakonec těžce onemocněl a osvobození spojeneckými armádami se jen o několik dní nedočkal.

Ladislav Rašín zemřel ve vězeňské nemocnici ve Frankfurtu nad Mohanem 20. března 1945.

FRANTIŠEK LADISLAV RIEGER

Český politik, představitel staročeského hnutí, právník a národohospodář, publicista, organizátor vědeckého a kulturního života, zeť a pokračovatel Františka Palackého.

Původním jménem František Rieger, narodil se 10. prosince 1818 v Semilech. Pocházel ze zámožné rodiny. Studoval v Praze a v době studií byl básníkem, překladatelem, literárním a divadelním kritikem. Od začátku 40. let 19. století se stal jedním z organizátorů českého národního života. V revolučním roce 1848 stál spolu s F. Palackým a K. Havlíčkem v čele české liberální buržoazie. Stal se členem *Národního výboru* a poslancem ústavodárného sněmu ve Vídni a potom v Kroměříži. Po porážce revoluce studoval ve Francii a Velké Británii národní hospodářství.

Za Bachova absolutismu byl činný hlavně v oblasti hospodářské a kulturní (byl např. jednatelem *Sboru pro zřízení Národního divadla* aj.). Zorganizoval a řídil vydávání první české encyklopedie, *Riegrova slovníku naučného* (1860-1874). V roce 1860 byl iniciátorem založení prvního českého politického deníku - *Národních listů*.

Od začátku 60. let 19. století byl vůdcem *Národní strany*, představitelem liberálně konzervativního proudu české politiky, spolutvůrcem českého státoprávního programu, zastáncem česko-rakouského vyrovnání. V letech 1861-1867, 1870-1871, 1878-1895 byl poslancem českého zemského sněmu, v letech 1861-1863 a 1879-1891 byl poslancem říšské rady. V letech 1863-1879 zastával tzv. politiku pasivní rezistence a abstinence českých zástupců v říšské radě.

V duchu austroslavismu usiloval o rozvoj kontaktů českého národa s ostatními slovanskými národy monarchie, zejména se Slováky. Udržoval zahraniční politické kontakty s vládnoucími kruhy ve Francii a Rusku (1869 předložil Napoleonovi III. memorandum obsahující české státoprávní požadavky). R. 1890 vedl jednání staročechů s představiteli německé buržoazie v Čechách, jež vyústila v dohodu o národnostním rozdělení Čech - tzv. punktace. R. 1897 byl povýšen do šlechtického stavu a jmenován členem panské sněmovny.

František Ladislav Rieger zemřel v Praze 3. března 1903.

V TOMTO DOMĚ
ŽIL
ADNE 3. BŘEZNA 1903
ZEMŘEL
VŮDCE NÁRODA
DR. FRANTIŠEK
LAD. RIECER

RICHRŮV (RYCHTRŮV) DŮM

Staré Město čp. 459, Praha 1, Malé náměstí 11

Na místě rozlehlého domu s průchodem do Michalské ulice bývala stará románské zástavba, z níž se ve východní části objektu dochovala románská místnost v podzemí. Od 14. století stály na parcele dnešního Richtrova domu dva gotické objekty, z nichž ten blíže Melantrichově ulici se podle mouřeníňů namalovaných na průčelí nazýval U Mouřeníňů a později podle svých majitelů Vlčeřdlovský či Martinicovský, druhý pak byl podle svých různých významných majitelů nazýván Hedvikovský, později Pelechovský, pak Hlavsovský, zatímco v 17. století se mu podle domovního znamení začalo říkat U Modrého jelena.

Ve 14. století měl v tehdejší domě U Mouřeníňů lékárnu první známý lékárník Augustin z Florencie, který své léčivé byliny pěstoval pod Větrovem na Novém Městě pražském.

Na začátku 18. století měly oba domy poprvé společného majitele. Oba je koupila (v roce 1714 a 1723) hraběnka Marie Josefa z Martinic. Hlavní přestavba domů za Martiniců, k níž došlo ve 20. letech 18. století, dala vzniknout širokému trojdílnému vrcholně baroknímu průčelí. Přesto se v kupní smlouvě z roku 1758, kdy domy koupil měšťan Jan Jakub Beringer, ještě stále uvádějí domy dva. Teprve ve smlouvě z roku 1798, kdy domy získal Alois Arioli, se již uvádí, že domy byly přestavěny v jeden. Alois Arioli si od kameníka Jana Ludvíka Krannerera (asi 1764-1828) objednal nový portál. Kameník vytvořil pozoruhodné klasicistní dílo. Jinak ale byla ještě za předchozího majitele u celého objektu provedena sjednocovací barokní úprava, u níž pouze doplňky byly klasicistní. Dům byl tehdy popisován jako vysoký, prostorný a k bydlení pohodlný. Alois Arioli měl v domě soukromou obrazárnu, která byla považována za pražskou pozoruhodnost.

Manželé Jan a Johana Richtrovi vlastnili dům od roku 1836. Jan Richter (1791-1867) byl renomovaný pražským zlatníkem. Manželé Richtrovi ze svého domu po letech užívání učinili ke konci svého života dům nadační. První nadání, ve prospěch chudobince sv. Bartoloměje, učinili v roce 1862, zatímco k druhé-

mu došlo až deset let po smrti Jana Richtera, v roce 1877, tentokrát ve prospěch nuzných dívek, jakož i kostela sv. Ducha.

V roce 1882 byla v Richtrově domě zřízena centrála pražské telefonní sítě. Koncem 19. století byly snahy Richtrův dům prorazit (tj. zcela zničit), aby bylo možno dosáhnout propojení Michalské ulice až na Malé náměstí. Naštěstí tehdy městská rada tyto požadavky odmítla.

Nedbalá údržba Richterova domu v 50. - 70. letech minulého století způsobila (přestože jedním z dlouholetých uživatelů bylo pracoviště památkové péče) jeho až havarijný stav. Dnes je Richtrův dům konečně renovován a jeho úprava se chýlí ke konci. Dům patří městu, které ho již zase léta z větší části pronajímá.

KAREL ROSENMÜLLER

Český tiskař, nakladatel a vydavatel. Jeho česká tiskárna a nakladatelství byly největší v Praze.

Narodil se v roce 1678. Přesné datum ani místo narození není známo. Ví se jen, že občanem Starého Města pražského se stal v roce 1702. Tisknout začal v prvním desetiletí 18. století. Firma *Karel František Rosenmüller* (užívalo se však i jiných názvů) existovala v letech 1706-1773. Jeho tiskárna byla pověstná svou úrovní. Byl prý díky tomu nazýván druhým Veleslavínem. Příležitostně překládal z němčiny.

Nejvýznamnějším produktem jeho podniku byly jeho noviny. Když obdržel císařský dekret, začal v roce 1719 dvakrát týdně vydávat první české periodické noviny *Český postillon neboližto Noviny české*. Jednotlivá čísla se nazývala *Sobotní pražské poštovské noviny* a *Outerní pražské poštovské noviny*. Přinášely informace z evropských zemí a měst, o pohybech vojsk, o činech panovníků, jakož i o jiných politických událostech, o událostech týkajících se života církve, o přírodních katastrofách, novinky z vyšší společnosti, zprávy o soudních jednáních, někdy uveřejňovaly i inzeráty.

Mezi knihami, které vydával v češtině, němčině a latině, převládaly knihy náboženské (dogmatické a apologetické spisy, epištoly, životopisy světců, modlitební knížky, zpěvníky, jakož i jednotlivé písně). Vydával např. knihy či texty B. Balbína, P. Canisia, A. J. Dvořáka z Boru, A. Chanovského, T. Kempenského, J. Tannera. Vedle náboženské literatury vydával i historické, místopisné či rodopisné práce, příležitostné publikace oslavného či informačního rázu, výroční zprávy ze zasedání zemského sněmu, kalendáře pro hospodáře a úředníky, jazykové příručky, zdravotnické příručky, kramářské písně a jiné drobné tisky určené pro potěšení lidových vrstev. Karel František Rosenmüller však zemřel již 9. července 1772, podle všeho v Praze.

Tiskárnu vybavenou nakladatelským právem převzal jeho syn Karel František Rosenmüller ml. (1707-1745), rovněž schopný a vzdělaný tiskař (překládal z němčiny a k vydávaným knihám psal předmluvy). Po jeho smrti převzala tiskárnu jeho druhá manželka Žofie Rosenmüllerová (+1780). Ta se ještě dvakrát vdala (za F. I. Kirchnera a po jeho smrti za J. J. Klausera), své manžely však přežila, a tak se název tiskárny během let vyskytuje pod různými jmény.

Noviny se však až do roku 1772 stále vyskytují pod názvy stejnými. Nicméně všechny ročníky se nedochovaly. Za bavorské okupace v roce 1742 určitou dobu nevycházely. Po roce 1772 nejsou doloženy. 1782 vycházejí pod názvem *Pražské české noviny*. To už však Žofie Rosenmüllerová nežila a firma nesla název *Rosenmüllerovští dědi-*

ci nebo podobně. Od dědiců koupil noviny J. F. Schönfeld a od roku 1786 je v redakci V. M. Krameria vydával jako *Schönfeldské císařské královské pražské noviny*.

Pokud jde o knižní produkci, bylo významným kulturním činem klauserovského období vydání stěžejních vědeckých prací Gelasia Dobnera: šestidílné edice latinského překladu Hájkovy kroniky s obsáhlým vydavatelovým komentářem a souboru pramenů *Monumenta historica Bohemiae*.

ČESKOSLOVENSKÝ. ROZHLAS

Budova někdejšího *Československého rozhlasu*, dnes *Českého rozhlasu*, byla postavena v letech 1929-1931 podle projektu Bohumila Slámy (1887-1961). Je jedním z památných míst Pražského povstání, k němuž došlo v květnu 1945. Odtud zazněly 5. května 1945 první rozhlasové výzvy k povstání proti německým okupantům, jakož i volání Prahy o pomoc.

Všechno v ten den začalo v šest hodin ráno. *Je sechs hodín*, ozvalo se z rozhlasových přijímačů. Od tohoto okamžiku vysílal hlasatel Zdeněk Mančal spolu s ostatními pouze česky. Zanedlouho však padly u budovy rozhlasu první výstřely. V pražských ulicích mezitím spontánně vypuklo povstání. A u rozhlasu se bojovalo opravdu tvrdě, neboť povstalci tu měli proti sobě asi 60 dobře vyzbrojených vojáků jednotek SS, zatímco jim se zbraní nedostávalo. Přesto však se povstalcům do večera podařilo budovu rozhlasu obsadit. Tím však boje neskončily, neboť o den později, 6. května, byl rozhlas bombardován a hlasatelna ve sklepních místnostech se ocitla v troskách. Vysílat se však nepřestalo. V budově *Husova sboru* na Vinohradech byla okamžitě zřízena hlasatelna nová. Boje o rozhlas se tak staly na začátku povstání jeho hlavní událostí. Obránců přitom padlo na devadesát. Dům někdejšího *Československého rozhlasu* na Vinohradské třídě, přestože silně poškozen, však zůstal stát.

O tři roky později, 24. května 1948, byly padlým bojovníkům o rozhlas, jakož i čtrnácti rozhlasovým pracovníkům umučeným za okupace odhaleny u hlavního vchodu do budovy pamětní desky. V zastoupení ministra obrany promluvil armádní generál Karel Klapálek a další řečníci. Tehdejšímu programovému řediteli *Československého rozhlasu* Mirko Očadlíkovi odevzdal pamětní desky do opatrování předseda akčního výboru *Bojovníků rozhlasu* major Emil Maiwald. Budova rozhlasu byla při té příležitosti prohlášena za jeden z našich národních památníků. Poté ještě odevzdal armádní generál Karel Klapálek v zastoupení prezidenta republiky Edvarda Beneše pozůstalým po padlých hrdinech *Československé válečné kříže 1939-1945* in memoriam. Pietní akt byl zakončen státní hymnou v provedení stočlenného dechového souboru žáků vojenské hudební školy.

Na hrdiny, kteří u budovy rozhlasu položili za *Pražského povstání* v květnu 1945 své životy, se nezapomíná ani dnes. Ve výroční den se zde každoročně koná pietní akt se symbolickou vzpomínkou.

5. KVĚTNA 1945
12'33 HOD.

VOLÁME
VŠECHNY ČECHY

SIGNÁL
POVSTÁNÍ
ČESKÉHO LIDU

